

УДК 791.2:502

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-3-16>**Альона ТЕРЕЩЕНКО,***orcid.org/0000-0002-8987-2897*

викладачка кафедри аудіовізуального мистецтва

Навчально-наукового інституту мистецтв Державного закладу

«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

(Полтава, Україна) *alona.te.ko@gmail.com***Ростислав ПІДПАЛИЙ,***orcid.org/0000-0001-8738-5748*

викладач кафедри аудіовізуального мистецтва

Навчально-наукового інституту мистецтв Державного закладу

«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

(Полтава, Україна) *rostislav.pidpaliy@gmail.com*

## СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ФІЛЬМІВ ПРО ПРИРОДУ ТЕЛЕКАНАЛУ ВВС ЗА ТИПОЛОГІЄЮ БІЛЛА НІКОЛСА

Дана стаття присвячена аналізу стильових особливостей науково-популярних фільмів про природу за типологією Білла Ніколса знятих та продемонстрованих на каналі ВВС. У цій статті були використані як загальнонаукові методи дослідження аналізу, добору й систематизації матеріалу, так і конкретнонауковий метод контент-аналізу. Був досліджений контент офіційних сайтів ВВС, ВВС Earth та ВВС News Україна. Розглянуто поняття «науково-популярне кіно» та «докуфікшен». Розглянуто історичний розвиток кіно від документально-до науково-популярного, вплив на них технічного прогресу.

Унікальність дослідження полягає в комплексному дослідженні жанрового та стильового різноманіття науково-популярного контенту телеканалу ВВС через призму типології Білла Ніколса, що на сучасному етапі являються недостатньо висвітленими у науковій літературі.

Під час аналізу стильових особливостей документальних фільмів природничої тематики ВВС нами було проаналізовано стильовий поділ, котрий представив Білл Ніколс – американський кінокритик і теоретик кіно, у книзі «Введення в документалістику». Білл Ніколс у своїй роботі виділяв шість основних стилів, методів або навіть піджанрів документального кіно: 1) поетична; 2) роз'яснювальна; 3) залучення (інтерактивна); 4) спостереження; 5) рефлексивна; 6) перформативна. Проте він зазначав, що кожен документальний фільм являється поєднанням декількох методів та стилів.

За допомогою контент-аналізу нами було виявлено фільми ВВС, які зняті у відповідних стилях. Однак було помічено, що більшість із них створюється шляхом поєднання кількох стилів. Стильова різноманітність та кількість класифікацій неігрового кіно відображає сучасний стан кінодокументалістики. Автори документальних фільмів досліджують ті аспекти життя, котрі хвилюють їх, аспект цих аспектів є надзвичайно великий, так само є великою кількістю режисерських підходів та режисерських рішень до розкриття піднятих тем.

Вивчення стильових особливостей науково-популярних фільмів про природу телеканалу ВВС дає можливість зрозуміти жанрові особливості даного контенту його актуальність на сучасному етапі розвитку кінодокументалістики.

**Ключові слова:** науково-популярне кіно, докуфікшен, стилі документального кіно, ВВС.

**Alyona TERESHCHENKO,**  
orcid.org/0000-0002-8987-2897

Lecturer at the Department of Audiovisual Arts  
Educational and Research Institute of Arts of State Institution  
"Luhansk Taras Shevchenko National University"  
(Poltava, Ukraine) alona.te.ko@gmail.com

**Rostyslav PIDPALYI,**  
orcid.org/0000-0001-8738-5748

Lecturer at the Department of Audiovisual Arts  
Educational and Research Institute of Arts of State Institution  
"Luhansk Taras Shevchenko National University"  
(Poltava, Ukraine) rostislav.pidpaliy@gmail.com

## STYLISTIC FEATURES OF POPULAR SCIENCE FILMS ABOUT THE NATURE OF THE BBC ACCORDING TO BILL NICHOLS' TYPOLOGY

*The article under consideration analyzes stylistic features of popular science films about nature according to Bill Nichols' typology, filmed and shown on the BBC channel. This article uses general scientific research methods of analysis, selection, and systematization of material and the specific scientific method of content analysis. The content of the official websites of the BBC, BBC Earth, and BBC News Ukraine was studied. The concepts of "popular science cinema" and "documentary" are considered. The historical development of cinema from documentary to popular science cinema and the impact of technological progress on them are considered.*

*The study's uniqueness lies in the comprehensive research of the genre and style diversity of the BBC's popular science content through the prism of Bill Nichols' typology, which needs to be more covered in the scientific literature.*

*When analyzing the stylistic features of BBC natural history documentaries, we analyzed the stylistic division presented by Bill Nichols, an American film critic and film theorist, in his book Introduction to Documentary. In his work, Bill Nichols distinguished six main styles, methods, or even subgenres of documentary cinema: 1) poetic; 2) explanatory; 3) participatory (interactive); 4) observational; 5) reflective; 6) performative. However, he noted that each documentary combines several methods and styles.*

*We identified BBC films made in the respective styles through content analysis. However, it was observed that most of them are created by combining several styles. The diversity of styles and the number of classifications of non-fiction films reflects the current state of documentary filmmaking. The authors of documentaries explore aspects of life that concern them, and the range of these aspects is extensive, as is the number of directorial approaches and directorial decisions to reveal the topics raised.*

*The study of the stylistic features of popular science films about nature on the BBC TV channel makes it possible to understand the genre features of this content and its relevance at the current stage of development of documentary filmmaking.*

**Key words:** popular science films, documentaries, documentary styles, BBC.

**Актуальність теми дослідження.** Документальні фільми відрізняються від художніх унікальною пластикою, що містить у собі художність, науковість і реалістичність, і це перетворює їх на одні з найскладніших творів екранної публіцистики. У нашій науковій роботі ми спробуємо розглянути стилі та деякі жанри документального кіно та визначити жанрово-стильові особливості науково-популярних фільмів телеканалу BBC використовуючи типологію документального кіно Білла Ніколса. Жанрове та стильове розмаїття науково-популярних фільмів телеканалу BBC малодосліджене, що й обумовлює актуальність нашого дослідження.

**Постановка проблеми.** Наукова робота визначається відсутністю більш-менш вагомих теоретичних праць, які б розкривали особливості науково-популярних фільмів про природу

загалом, та телеканалу BBC зокрема. Новою є також спроба розглянути жанрово-стильові особливості документальних фільмів про природу телеканалу BBC.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Теоретичне дослідження поставленого питання ґрунтується на дослідженні стилів та жанрів саме документального кіно, а не науково-популярного фільму, адже є його першоосновою.

В основу нашого дослідження був взятий поділ на стилі та жанри документального кіно від Білла Ніколса. Його теорія неігрового кіно зводить документальні фільми до шести стилів та жанрів. також в одному фільмі може бути представлено декілька стилів, що нам покаже аналіз науково-популярних фільмів BBC. Нам підходить цей поділ на стилів, адже в документальному кіно, як і в науково-популярному на перший план виходить

метод пояснення, коли закадровий голос виконують головну функцію (Nichols, 2001).

М. Кондратьєва досліджувала документальну стилістику XXI століття на основі змін у технічному прогресі, звертаючи увагу на удосконалення спецефектів в кіно. Наголошує на появі нової стилістики в кіно, якій притаманні такі характерні риси, як: динамічність, безупинний потік інформації, стислість та чіткість змісту (Кондратьєва, 2004).

Коробко В. підсумовує у своїй роботі, що документальне кіно і журналістика є тісно пов'язаними між собою поняттями. У документалістиці можуть бути додані художні форми та накладається суб'єктивний відбиток автора. Звертає увагу на поєднання стилів за Біллом Ніколсом, їх доповнення один одного (Коробко, 2017).

Багато українських дослідників акцентують увагу на вивченні історії саме української документалістики. Важко знайти літературу, яка б була орієнтована дослідження зарубіжних телекомпаній та їх документального контенту.

**Мета статті.** Мета наукової роботи є виявлення стилістичних особливостей документальних фільмів про природу телеканалу ВВС.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Документальне кіно – це вид аудіовізуального мистецтва, який ще називають неігровим через те, що в ньому відсутня акторська гра, а в основі фільму лежить зйомка реальної дійсності. Документальне кіно виконує різні функції: від інформаційної до розважальної, від науково-популярної до пропагандистської.

Поняття стиль та жанр в документальному кіно розмиті. Та й складно знайти сучасний документальний фільм, у якому не поєднувалися б декілька стилів чи жанрів одночасно.

Від документального кіно відокремлюють науково-популярне кіно, яке розповідає в загальнодоступній формі про основи різних наук, популяризує досягнення усіх галузях знань.

«Кіно науково-популярне – вид кінематографа, в основі якого – вивчення, аналіз явищ природи та людського суспільства, відтворення процесів пізнання світу, що характеризують сучасну науку і техніку. Наук.-популяр. фільм нерідко звертається до сфери наук. гіпотез, психології наук. творчості» (Тримбач, 2013).

Під науково-популярними фільмами про природу розуміють документальні фільми на такі теми, як флора, фауна, дослідження Землі та космосу. У свою чергу до теми фауни також ми віднесемо фільми про динозаврів та інших доісторичних тварин.

Так як відзняти документальний фільм про, наприклад, динозаврів неможливо без постановочних кадрів, то було створено новий кіножанр – докуфікшн (або доку-фікшн). Він є найпоширенішим і найпопулярнішим на сьогодні жанром науково-популярного кіно. Цей термін виник на початку XXI сторіччя, але перші стрічки цього кіножанру було знято ще у першій половині XX сторіччя. «Доку-фікшн (від англ. docu-fiction або docufiction) – це кіножанр, який поєднує в собі риси документального та художнього кіно: зазвичай основою фільму є документальна лінія, до якої додаються вигадані художні елементи, щоб підкреслити реальну історію» (Доку-фікшн).

У фільмах докуфікшн грають актори-аматори; за сценарієм вони мають грати самих себе або дещо художньо оброблені версії самих себе.

Революцією в області комп'ютерної графіки, став блокбастер Стівена Спілберга «Парк юрського періоду» (1993 р.). Під час зйомок Спілберг використав аніматронні (механічні) моделі динозаврів, а також використовував і цифрові спецефекти.

Успіх фільму «Парку юрського періоду» прискорив появу науково-популярних фільмів, які використовують для створення спецефектів сучасні технології. У квітні 1999 року канал ВВС запустив науково-популярний серіал під назвою «Прогулянки з динозаврами», у якому поєдналися досягнення аніматроніки комп'ютерної графіки. Роботою над серіалом керував Тім Хейнс – продюсер з дипломом зоолога.

Науково-популярний серіал «Прогулянки з динозаврами» породив цілий цикл телесеріалів на палеонтологічні теми. Так, у 2000 році вийшов невеликий сиквел «Балада про Великого Ала», створений ВВС.

У 2003 році виходять мінісеріали «У країні гігантів» і «Прогулянки з морськими чудовиськами», зняті в дусі польового екстремального репортажу: у гості до вимерлих істот вирушає «мандрівник у часі», якого зіграв Найджел Марвен – відомий англійський орнітолог і телеведучий. Марвен вистежує динозаврів і спостерігає за ними: у глядача складається враження, немов віртуальні моделі – це реальні тварини.

Поява в кадрі людини змінює ставлення до подій на екрані й дає краще уявлення про доісторичних тварин – можна зіставити розміри й порівнятися, що далеко не всі динозаври були величезними й жадливими.

Новий формат у створенні науково-популярної кінодокументалістики отримав розвиток: у 2006 році з'явився мінісеріал під назвою «Доіс-

торичний парк», у якому науково-популярна реконструкція перетворилася на наукову фантастику. Через художнє інсценування творці серіалу викладали глядачеві основи зоопсихології.

Також зразками докуфікшену вважають такі науково-популярні мінісеріали BBC, як «Прогулянки з чудовиськами», «Прогулянки з печерною людиною», «Прогулянки з монстрами. Життя до динозаврів».

Прийоми докуфікшену знайшли застосування і в науково-популярних фільмах про космос. Першим став серіал «Планети», випущений BBC в 1999 році. Його автори не обмежилися черговою розповіддю про досягнення астрономії та космонавтики – вони показали Сонячну систему в розвитку, від моменту формування до неминучого руйнування в віддаленому майбутньому. Такий формат став загальноприйнятним, і тепер фільми, присвячені космосу, відрізняються лише підбором консультантів і якістю графіки.

Автори науково-популярних реконструкцій спробували уявити, якою буде Земля, якщо зникне людська цивілізація, – і на телеекранах з'явився довгий цикл під назвою «Життя після людей» (2008–2010 рр.), знятий каналом History Channel.

Документальний фільм покликаний бути правдивим: він показує реальність, ділиться знаннями зі своїм глядачем. Встановлюючи кордони, ми сильно обмежуємо право автора на творчий підхід до зображення дійсності. У творчості ж завжди цінний експеримент: шедеврами стають тільки ті картини, які змогли зламати задані шаблони. Кінодокументаліст використовує потрібні йому прийоми й методи: кожен режисер сам визначає, які деталі важливі для відображення його суб'єктивної правди, а які можна опустити, як зберегти баланс і об'єктивність.

Однак, творчі стилі й методи створення неігрового кіно цілком можливо типологізувати. Білл Ніколс – американський кінокритик і теоретик кіно, який зробив величезний внесок у розвиток і вивчення документалістики як жанру, в своїх наукових роботах вивчає кіномайстерність з академічної точки зору. Ніколс вважає, що режисер може вибирати манеру оповіді. У своїй книзі «Введення в документалістику» («Introduction to Documentary») він виділив шість основних стилів, методів або навіть піджанрів документального кіно. Отже, документалістика, за Ніколсоном, буває: 1) поетична; 2) роз'яснювальна; 3) залучення (інтерактивна); 4) спостереження; 5) рефлексивна; 6) перформативна.

За Ніколсом, кожна картина – це поєднання декількох творчих методів. Спробуємо ці стилі та

методи документального кіно перенести на науково-популярне кіно (Nichols, 2001).

Мета документального фільму, зробленого в *поетичному стилі* – створити настрій, вразити глядача, використовуючи художні виражальні засоби, тон, ритм. Такий фільм не прагне висунути теорію й підтвердити її фактами, тут важливішою є естетика: композиція, постановка кадру, ритм оповіді. Завдання таких фільмів – не показати реальність об'єктивно, а показати, як режисер суб'єктивно її сприймає. Головна ідея в таких творах частіше виражена візуально, а не за допомогою слів. Фільми такого типу більше схожі на витвір мистецтва, ніж на хроніку. Такі фільми зосереджені не на логічній розповіді, а на асоціаціях, які режисер створює за допомогою монтажу, гармонії тона й ритму. Яскравий приклад такого кіно – «Самсара» Рона Фріке (Samsara, 2011). Під час перегляду поетичної документалістики глядач отримує естетичну насолоду.

*Роз'яснювальна документалістика* – це найпоширеніший стиль неігрового кіно. Такі фільми знімають з освітньою та просвітницькою метою: вони покликані логічно й послідовно розповісти про певну подію, проблему, способи життя. Такі картини це – відео-есе або кіно-розслідування: щоб зняти фільм такого роду, потрібно детально вивчити безліч джерел. Такі фільми складаються з інтерв'ю, інфографіки, документів і кіно- й фотохроніки, у них використовується техніка оповіді від «всезнаючого автора». Сценарій збирає всі перераховані у фільмі факти воедино і складає з них певну версію подій або точку зору.

Науково-популярні фільми зазвичай знімаються саме в такому стилі. Наочний приклад – документальний серіал «Космос: Простір і час» (2014) виробництва каналу National Geographic. У ньому активно використовується інфографіка та архівні записи. Освітня складова серіалу підкреслена манерою оповіді: провідний фахівець у галузі астрофізики Ніл Деграссі Тайсон говорить безпосередньо з глядачем, що створює атмосферу лекції.

Згідно Біллу Ніколсу, до стилю *залучення (або інтерактивного)* в документалістиці можна зарахувати фільм, у якому «знято взаємодія між документалістом і об'єктом дослідження, коли сам документаліст не стежить за подією, а активно в ній бере участь» (Nichols, 2001). У такому фільмі творець присутній в кадрі: він відвідує місце, про яке розповідає, бере інтерв'ю у учасників описуваних подій, висловлює свою точку зору.

Прикладом інтерактивної документалістики може бути фільм «Хто нам ворог – жир або

цукор?». Він був знятий у 2014 році режисером Девідом Стюартом. Концепція фільму будується на експерименті, який ставлять на собі близнюки доктор Крісс і Занд ван Туллекен. Вони вирішили провести експеримент в пошуках відповіді на питання, що ж шкідливіше для здоров'я людини – жир чи цукор. Один із братів буде дотримуватися високожирової дієти, а інший – дієти з високим вмістом цукру. Цей досвід дає уявлення про те, що жир і цукор роблять з організмом людини. І глядачу має стати зрозуміло, яке з цих двох зол – менше.

Документалістика, що тяжіє до реалізму: документаліст показує реальність, включивши камеру і не втручаючись у процес. Це «кіно без коментарів», зняте в техніці «муха на стіні», природне й автентичне. У такому кіно немає ні наративу, ні інтерв'юера, ніяких коментарів на камеру, немає закадрового голосу й музики. У таких фільмів досить лаконічний монтаж. Завдання такого кіно – дати глядачеві прожити показане на екрані «від першої особи».

Наочний приклад документалістики *спостереження* – фільм ВВС «Сурикати» 2008 року. Завдяки британському режисеру та сценаристу Джеймсу Хонейборну маленькі пухнасті створіння відшукали своє місце не тільки в Південній Африці, але й на великому екрані. Дії документальної хроніки від студії ВВС Films розгортаються на широких просторах пустелі жовтих пісків, де серед небезпечних хижаків побудували собі будинки маленькі звірятка сімейства мангустових.

Сюжет картини обертається навколо одного клану сурикатів у пустелі Калахарі й охоплює кілька місяців їхнього життя. Глядач ніби перебуває поряд із тваринами, спостерігаючи за їхньою поведінкою та розвитком подій у конкретному клані. Співпереживає «головному герою» картини, бачить, як той росте та змінюється протягом усього фільму.

*Рефлексивна документалістика.* Головний предмет дослідження таких фільмів – відносини між документалістом й аудиторією. Фільми цього стилю дають коментар або про документалістику в цілому, або про певний її феномен. Такі фільми викривають сам процес зйомки, міркують про те, як робиться документальне кіно і як воно впливає на героїв свого оповідання, наскільки автентична картина, якою мірою кіно відображає дійсність, а якою – створює її. Фільми цього стилю – це коментар про феноменологію кіно, вони досліджують і перевіряють на міцність етичні, технічні та правові межі кіновиробничого процесу.

Приклад такого фільму – документальне кіно ВВС «Таємне життя кішок» 2013 року.

Протягом декількох тижнів учені стежили за 50 піддослідними кішками в котеджному селищі графства Суррей у Великобританії. Для цього кожна кішка була оснащена спеціальним GPS-нашийником і мікрокамерою, які контролювали їхню діяльність далеко від дому 24 години на добу. За результатами досліджень, виявилось, що кішки негласно ділять між собою територію й намагаються не заходити за межі своєї, щоб уникнути конфліктів із тваринами з сусідніх територій. Проте, камери зняли кілька котячих бійок і цікавих інцидентів із лисицею й пташиними гніздами.

ВВС і далі буде використовувати такий вид сюжету у своїх документальних фільмах. Цей приклад цікавий тим, що глядач не тільки дізнається про таємне життя кішок, а й бачить яким чином ведеться зйомка фільму, на які хитрощі йдуть режисер та оператори фільму.

*Перформативна документалістика* – повна протилежність спостережної. У таких фільмах документаліст показує суспільно-політичну або історичну реальність через призму свого особистого досвіду. Такі фільми суб'єктивні й емоційні.

Цей піджанр схожий на інтерактивну документалістику. Проте, інтерактивна документалістика намагається вибудувати об'єктивну картину – власною участю документаліст ніби доводить правдивість того, що він показує. Перформативний документальний фільм не прагне до об'єктивного висвітлення теми: режисер показує те, що важливо саме для нього. Такий формат оповідання підходить для розповіді про народи, товариства або меншини: з його допомогою зручно донести посил «відчуйте, як бути цією людиною».

Прикладом перформативної документалістики є французький документальний фільм «Людина» («Human») 2015 року. Режисер Ян Артюс-Бертран використовує чорний фон та портретну зйомку, іноді перебиваючи монологи естетичними пейзажами аерозйомки планети Земля. Цей фільм – колекція історій, розказаних людьми з різних куточків планети, про те, що значить бути людиною.

Якщо говорити про документальні фільми ВВС, то потрібно брати до уваги, що більшість фільмів, особливо про тварин, зняті не тільки естетично, а й залучають глядача до світу головних героїв. Глядач ніби опиняється на одному рівні з комахами або сурикатами, має відчутти себе на їхньому місці, проходячи разом із ними деякі етапи життя. Досягання цього ефекту

допомагає макрозйомка, зум та прихована камера.

Прикладом інтерактивної документалістики є серіал «Історія життя» 2014 року з найпопулярнішим ведучим-натуралістом ВВС Девідом Атенборо. Завдяки цьому проєкту ми можемо спостерігати ніби «збоку» за життям багатьох тварин, сповненим не лише краси й природності, але й страждань, трагедій і труднощів.

**Висновки.** Всі види документальних фільмів мають свої відмінні характеристики. Однак більшість із них створюється шляхом поєднання кількох стилів. Наприклад, можна стверджувати, що документальний серіал «Історія життя» ВВС поєднує в собі перформативний та стиль спостереження, а «Таємне життя кішок» поєднує в собі рефлексивну та документалістику спостереження. І в обох документальних фільмах присутній поетичний стиль, адже операторська робота передає

нам красу природи через естетику кадру, ритм та виражальні засоби.

При розгляді стильових особливостей документальних фільмів природничої тематики телеканалу ВВС ми зверталися до стильового поділу, розробленого Біллом Ніколсом. У своїй книзі «Введення в документалістику» він виділив шість основних стилів, або навіть піджанрів, документалістики: поетичний, роз'яснювальний, інтерактивний, спостереження, рефлексія та перформативність. За Ніколсом, кожна картина – це поєднання декількох методів і стилів.

Складність і різноманітність класифікацій неігрового кіно відображає те, що відбувається в самій документалістиці. Режисер досліджує й ділиться з глядачами тими питаннями, які по-справжньому його хвилюють. Спектр цих питань неймовірно великий, і кожен режисер шукає свій підхід до розкриття теми.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. BBC. URL: <https://www.bbc.com>.
2. BBC Earth. URL: <https://www.bbcearth.com>.
3. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/topics/cyx5kzy4w5yt>.
4. Nichols B. Introduction to Documentary. Indiana : Indiana University Press, 2001. 280 p.
5. Доку-фікшн. URL: <https://www.wikizero.com/uk/Доку-фікшн>.
6. Кондратьєва М. Документальна стилістика ХХІ ст. М. Кондратьєва *Сучасне мистецтво*. 2004. Вип. 1. С. 247–254.
7. Коробко В. Характеристика телевізійної документалістики у дискурсі журналістикознавства та її форми. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2017. Т. V(23), № 139. С. 57–60.
8. Тримбач С. Кіно науково-популярне. *Енциклопедія сучасної України*. Київ, 2013. URL: <https://esu.com.ua/article-6928>.

#### REFERENCES

1. BBC. URL: <https://www.bbc.com>.
2. BBC Earth. URL: <https://www.bbcearth.com>.
3. BBC News Ukraine. [BBC News Ukraine] URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/topics/cyx5kzy4w5yt>.
4. Nichols V. (2001) Introduction to Documentary. Indiana : Indiana University Press. 280.
5. Doku-fikshn. [Documentary fiction] URL: <https://www.wikizero.com/uk/Доку-фікшн>. [in Ukrainian].
6. Kondratieva M. (2004) Dokumentalnastylystyka ХХІ st. [Documentary style of the ХХІ century] *Suchasne mystetstvo*. Vyp. 1. – Contemporary art. Issue 1. S. 247–254. [in Ukrainian].
7. Korobko V. (2017) Kharakterystyka televiziinoi dokumentalystyky u dyskursi zhurnalistykoznavstva ta yii formy. *Science and Education a New Dimension*. [Characterization of Television Documentary in the Discourse of a Journalism Scholar and Its Forms]. *Humanities and Social Sciences*,... Т. V(23), № 139. S. 57–60. [in Ukrainian].
8. Trymbach S. (2013) Kinonaukovo-populiarne. [Popular science cinema] *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy*. Kyiv.-Encyclopedia of Modern Ukraine. Kyiv. URL: <https://esu.com.ua/article-6928>. [in Ukrainian].